

"בפרי הארץ"

"פרשת שבוע"

"כפרת זרע ואביהו"

(א) בשם משמואל: (פרשת קרח) מקשה, והלא דין הוא מי שנתחייב שתי מיתות קם ליה בדבריה מיניה, ולמה נתחייב קרח בשתי המיתות? ויש לבאר זאת על פי דברי רש"י על הפסוק 'קחו לכם מחתות' (במדבר ט ז, ו) - 'הא לכם תשמיש חביב מכל היא הקטורת וכו' שבו נשרפו נדב ואביהו' - משמע שהשרופים מעדת קרח היתה כעין שרפת נדב ואביהו, שריפת נשמה וגוף קיים. וכפי שנמצא בספרים הרי מיתה כזו היא החזרת הנשמה למקורה ושרשה, להיות דבוקה בחיי החיים ב"ה. וכמו שהארץ בזה בעל אור החיים במקומו. נמצא כי השרפה עבדו לא היה בזה עונש כלל, ואדרבה לטובתו היה, ואין כאן 'שתי מיתות'.

(ב) כתב בשו"ת ציץ אליעזר: (חלק כ' סי' ג' אות מו): יש לעיין דלכאורה לא מובן איזה קשר ישנו הסיוס של "ואבילה על שני בניה" - למה שקדם לציין החמש שמחות שהיתה אלישבע יתירה על בנות ישראל, ולשם מה בא הסיוס הזה לאל מה שקדם.

ואולי יש לומר: שבא הסיוס הזה לציין מדת גדלותה של אלישבע, שהגם שהיתה אבילה על שני בניה נדב ואביהו, בכל זאת לא האפיל זה ולא גרע משמחתה הרוחנית על שזכתה מאידך לחמש שמחות יתירה על בנות ישראל [דז"ש בנה סגן המכוון על אלעזר בנה שנעשה סגן אחר שמתו נדב ואביהו, כמ"ש המהרש"א]. והיא הנותנת שזכתה לך. **אולם במד"ר ויקרא:** פ' אחרי (פרשה כ') ראיתי שכתוב בזה"ל: 'יבמה מלך, אחיה נשיא, בעלה כה"ג שני בניה ב' סגני כהונה, פינחס בן בנה משוח מלחמה, כיון שנכנסו בניה להקריב ונשרפו נהפכה שמחתה לאבל ה"ד אחרי מות שני בני אהרן עכ"ל.

לפי גירסא זאת שבמדרש: יובן בפשיטות, דיוצא לנו שהסיוס אינו באמת קשור להקודם לזה, והמה שני דברים, בראשונה מספר לנו ה' שמחות שזכתה אלישבע יתירה על בנות ישראל, ולבסוף מוסיף המדרש לאשמיענו מוסר השכל, דעל אף זכיה גדולה זאת שזכתה אלישבע, בכל זאת כאשר לאחר מיכן נכנסו בניה נדב ואביהו "שני סגני כהונה" להקריב נהפכה שמחתה לאבל ונשרפו. **וזה יוצא עוד יותר מפורש:** בקהלת רבה (פרשה ב') על הפסוק "לשחוק אמרתי מהולל" שכתוב בזה"ל: בניה ב' סגני כהונה וכיון שנכנסו להקטיר שלא ברשות נשרפו ונהפכה שמחתה לאבל הוי אומר לשמחה מה זו עושה שנא' אחרי מות שני בני אהרן עכ"ל.

הרי: שנסמך ה"כיון שנכנסו להקטיר" אל "שני בניה ב' סגני כהונה" והושם הדגש על שנכנסו להקטיר "שלא ברשות", וזהו שגרם שנהפכה שמחתה לאבל והאפיל על השמחה והשמיענו לקח של "לשמחה מה זו עושה". ויעיין במהרש"א בהוריות (ד' י"ב ע"א) מה שמבאר דלכך לא נקט כן באהרן גופיה שהיה לו ה' שמחות מפני שהיה כ"ג ואין אבילות נוהג בו כמ"ש ראשיכם אל תפרעו וכו', אבל אלישבע היתה נוהגת ב' אבילות ע"ד לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זו עושה עיין שם וכוון לדברי המדרש קהלת שמסמך מקרא זה אל כאן.

(ג) בקובץ דרושים: (קובץ ד' סי' ג) מביא בשם הגאון מלאסק זצ"ל לבאר חטא נדב ואביהו, כי יש ג' הנהגות, א' להנהיג את עצמו, ב' להנהיג אנשי ביתו, ג' אנשי דורו, כמו שאמרו חז"ל (שבת נד ע"ב) מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נתפס על אנשי ביתו ודורו, וכל אחד ואחד מחוייב להטיב עצמו זולתו, ואחז"ל אחד אברהם, ולכאורה קשה הא קדמו אדם שת נח ועוד צדיקים, רק הם היו צדיקים בפני עצמם והוא התחיל להטיב לאחרים, ולכן גר שמקבל עליו עול תורה ומתחיל להישר את עצמו מוחלין עונותיו, ונושא אשה מחוייב לפקח גם על הנהגת ביתו מוחלין עונותיו, ועולה לגדולה מקבל עליו השגחה על דורו ראוי שימחלו לו עונותיו כי אישתי גופא אישתי דינא.

ועל פי זה: מבוארת הגמרא בשבת (נו ב) שבשעה שנשא שלמה בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים והעלה שירטון ועליו נבנה כרך גדול של רומי, כי אחז"ל בפסחים (מב ב) ומגילה (ו ב) וערש"י תולדות (כה, כג) אמלאה החרבה, לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים, וכיון שמקודם צריך למחות בבני ביתו, ואח"כ בדורו, וכיון שלא מיחה בבת פרעה, עאכ"כ שלא ימחה באנשי דורו, לכן מיד נצמחה הריסת מלכותו, ונבנה כרך של רומי שחרב ציון וניטלה מהלכות ונגדע קרן ישראל בחורבן ביהמ"ק.

ובזה יש לבאר: המדרש פר' אחרי, לא מתו נדב ואביהו אלא בשביל שלא נשאו נשים, ובסנהדרין (נב א) אי' בשעה שמשא ואהרן מהלכים ונדב ואביהו אחריהם כו' היו אומרים מתי ימותו ב' זקנים הללו ואנחנו ננהיג הדור, וצ"ב שגדולים כמותם יבקשו מיתת רבם ואביהם, ועוד דכתיב בהקריבם אש זרה, ו"א שתויי יין או מחוסרי בגדים נכנסו, אך באמת היה בידם חטא כי אין צדיק כו', רק היה להם תקנה במה שיעלו לגדולה, ואמרו כן כמתאוננים על חטאותיהם שאין לנו עצה לתקנם רק במיתת זקנים הללו, אבל מתי ימותו, וא"כ לא יעלה בידם להנהיג הדור, ולא שררה בקשו רק כפרה חפצו, וגם היה נמחל עונם, והכל עולה בקנה אחד כפתור ופרח, עכ"ד.

סג

"מפרי הארץ"

"הלכה"

אורז זויים

א' האם מותר להספיד ל' יום קודם הרגל?

תשובה: נפטר לפני ל' יום אסור ובתוך ל' מותר {עיין סימן שמז' ותקמז'}

ב' גדול הדור שנפטר קודם ל' יום האם מותר להספידו תוך ל' יום?

תשובה: הרבה מקלים {עיין פתחי תשובה שם ומשנ"ב בתקמ"ז}.

חושן משפט

א' בקש מחברו לקרוע לו את חולצתו וקרע גם את חליפתו?

תשובה: אם יכול להיזהר חייב. {עיין שעח'}

ב' שבר לחבירו משקפיים בשעת ההלוויה כמה צריך לשלם?

תשובה: כמה שהם שווים לבעליהם {עיין נתיבת המשפט סימן קנח' שעח' וגיטין נג'}

אבן העזר

א' האם מותר לעשות חתונה ביום שמת אדם גדול?

תשובה: לכתחילה יעשה אחר השקיעה {עיין יורה דעה סימן שעח'}

ב' האם מותר לדבר על חתונה בזמן ההלוויה?

תשובה: חוץ לארבעה אמות אפשר ובדברי תורה גם חוץ לד"א אסור אלא רק לכבוד המת {עיין סימן שדמ'}

יורה דעה

א' האם צריך לקרוע על ת"ח שמת?

תשובה: ת"ח ששואלים אותו דבר הלכה בכל מקום צריך לקרוע {עיין יורה דעה שמ' ומשנ"ב תקמז'}

ב' באיזה צד צריך לקרוע?

תשובה: מחלוקת אם בשמאל עד שיגלה את ליבו ולפי זה לכאורה צריך את כל בגדיו או שסגי בטפח {עיין סי' רמ'} ולצד שסגי בטפח אפשר גם בימין.

"דיו כתובה על נייר זודיע"

משנה מסכת אבות: אלישע בן אבויה אומר הלומד ילד למה הוא דומה לדיו כתובה על נייר חדש והלומד זקן למה הוא דומה לדיו כתובה על נייר מחוק. רבי יוסי ברבי יהודה איש כפר הבבלי אומר הלומד מן הקטנים למה הוא דומה לאוכל ענבים קהות ושותה יין מגתו והלומד מן הזקנים למה הוא דומה לאוכל ענבים בשולות ושותה יין ישן רבי אומר אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו יש קנקן חדש מלא ישן וישן שאפילו חדש אין בו. {פרק ד' משנה כ'}

תוספות יום טוב: נייר מחוק – ש"כבר נחקקו בדעתו" חשבונות רבים מעניני העולם וכשירצה לזכור דברי תורה יצטרך למחקם לאותם המחשבות ולא יוכל לזה בשלמות ולכך לא תנן ישן שהוא הפך חדש.

מרכבת המשנה לר"י אלאשקר: ועל כן אמר שראוי לאדם שילמד כשהוא נער, לפי שהוא דומה לפותח על האבן שישאר קיים, והלמד תורה כשהוא זקן דומה לפותח על החול שמיד נפסד. והנה דימה אותו לדיו כתוב על נייר חדש, והוא כמו שהנייר החדש לא יקבל תמונה אחרת, והכתיבה בו מבוארת, כן הנער אשר עדיין לא נשתבש שכלו, ולא חשב מחשבות בלבו בענין הבלי עולם אשר הם מטרידות השכל מלצייר הדבר המושכל.

ידוע שמרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל: היה מתפלל שלא יכנסו בראשו שום דבר חוץ מדברי תורה וכך הוא וכך זכה לזכור את כל התורה כולה.

mprihaaretz@gmail.com

ניתן להורדה באתר דרשו

"מפרי הארץ" סימנים – ע"א ע"ב

בעניין: דיני מת בשבת ושאר טלטול מין הצדוהנצרך לנקביו במה מקנח בשבת.

א: האם ובאיזה אופן מותר לטלטל מין הצד: א' מת ממקום הדלקה ב' מת המוטל בחמה ויכול להסריח ושצריך למקומו?
תשובה: א' מותר ע"י כיכר או תינוק או שיהפכנו ממתה למיטה ואם אין לו מותר גם על ידי טלטול גמור. ב' מותר רק ע"י כיכר או תינוק ודווקא באותה הרשות.

ב: האם מותר לצורך טהרת כוהנים: א' לטלטל ע"י כיכר ותינוק או טלטול מין הצד ב' ע"י גוי ג' והאם כופים הכהנים את הקרובים ע"ז ומדוע?

תשובה: א' מותר ב' נוהגים להתיר לצורך מצווה ג' לא כופים הקרובים כי יש בזה כבוד הקרובים לטהרו בביתו אלא אם המנהג לטלטלו מיד למקום הטהרה.

ג: א' האם מותר לשמוט המת מעל גבי הכרים? ב' לשמוט הכלים מתחתיו ג' להעצים עיניו ד' לישר איבריו ה' לרוחצו?
תשובה: א' לא ב' כן ג' אסור ובמקום שנהגו אין למחות ד' אסור ה' רק בידיו וכשיש בזיון למת.

ד: מה התנאים לעקירת צנון?

תשובה: 1 עליו מגולים 2 שלא ישריש 3 שלא יתכוון לזרוע 4 בשדה ולא בבית שמה ישווה גומות.

ה: הניח שקית אורז לא מבושל ע"ג תפוחים האם התפוחים נעשו בסיס?
תשובה: כן.

ו: איזה תבן הוא מוקצה ואיזה לא?

תשובה: סתם תבן הוא מוקצה אבל המזומנים למאכל בהמה או לשכיבה אינם מוקצים.

ז: פרי הטמון באדמה או בתבן האם מותר להוציאו על ידי מחט או שפוד וכיוצא בזה?
תשובה: אסור ויש מקלים.

ח: האם כבוד הבריות דוחה ב' איסורי דרבנן יחד?

תשובה: מחלוקת והלכה שדוחה.

ט: אבנים שאינם מוקצים ששקעו בעפר האם מותר להרימם?

תשובה: אם ניכרים למעלה מין הקרקע מותר.

י: האם מותר להלך בשדה חרושה בשבת שלו או של חברו והאם מותר להיפנות שם?

תשובה: ללכת מותר ולהיפנות אסור ובשל חברו אסור אפילו ביום חול משום מזיק.

רח' הר' קוק 1 ב"ב 0533107467

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבית הוועד" מוהרב בניהו קלימי שליט"א

"מתכוין להצלה ולדבר אזור"

שאלה: נתקבלה קריאה בהצלה בב"ב להצלה דחופה ברמת גן. והנה אחד המתנדבים מעדיף לטפל בקריאה זו מכיון שיש לו "קידוש" של חבר באותו מקום.

יש לדון בכמה שאלות: א. האם מותר לו לכיין שנוסע גם לשם הקידוש ב. האם מותר לו לבקש מהאחרים שדוקא הוא ייסע לשם.

תשובה: יומא פד: "ת"ר מפקחין פקו"נ בשבת והזריז הר"ז משובח ואי"צ ליטול רשות מבי"ד. כיצד ראה תינוק שנפל לים פורש מצודה ומעלהו והזריז הרי"ז משובח ואי"צ ליטול רשות מבי"ד ואע"ג דקא צייד כוורי". ובהמשך הגמ' מביאה עוד שלש דוגמאות לאופנים שבמעשה חילול השבת להצלת נפשות יש תועלת צדדית. והם: א. הצלת תינוק מבור אע"פ "דמתקן דרגא". ב. לשבור דלת שנעלה בפני התינוק אע"ג דקא מכיין למיתבר בשיפ"ג. לכבות שריפה בשבת אע"פ ד"קא ממכ"ך מכוכי" (עושה גחלים. רש"י. והרמב"ם פירש שסולל דרך).

והנה בשבת (קז). מבואר להדיא: בדברי הרשב"א והר"ן (הביאם רעק"א כאן) שההיתר בסוגיין "אע"ג דקא צייד כוורי" הוא אפי' באופן שמכיין לכך. ז"א שהוא פורש מצודה להציל את התינוק ומתכוין גם לצוד דגים באותה הזדמנות. (אלא שהרשב"א מתיר בכל פעולת איסור שמתלווה לפעולת היתר ואפי' באופן שפעולת היתר אינה חובה לפקו"נ כגון לסגור את הבית מפני גנבים ולהתכוין גם לצידת הצבי שבתוכו, ובזה הר"ן נחלק עליו שם בכל תוקף. ע"ש.) מקורם של הרשב"א והר"ן זה מגמ' בירושלמי מפורש (פרק יג' הלכה ו') "ראה תינוק מבעבע בנהר ונתכוון להעלותו ולהעלות נחיל של דגים מותר". וכן בשאר הדוגמאות שמביא הירושלמי כתוב להדיא שמתכוין ומותר. ובשעה"צ (סקי"ז) הביא שכן סוברים הבה"ג והרוקח להדיא שאע"פ שמתכוין למלאכה ולהציל הרי"ז משובח. (הבה"ג גורס בסוגיא ביומא הנ"ל בכל המקרים "אע"ג דקא מכיין") אמנם המאירי (יומא שם) כותב להדיא שאסור לכיין לשם המלאכה ואף את לשון הירושלמי "מותר" הוא מסביר שהכוונה פטור.

בשעה"צ (שם): כותב שבגירסת הרי"ף והרא"ש בגמ' לא כתוב כלל "דקא מכיין" אלא כתוב "אע"ג דמייתבר בשיפ"י". ואחרי הרי"ף נמשך הרמב"ם, ולפ"ז אין לדייק מהשמטת הרמב"ם, אלא ששעה"צ סובר שמזה שלא כתבו שהוא מכיין משמע שאסור לכיין לכך. וכן הוא פוסק במשנ"ב (ס"ק ל"ח).

והנה יש להקשות על הסוגיה: הנזכרת ביומא מהגמ' במנחות (דו). דאיתא שם נתכוין להעלות דגים והעלה דגים ותינוק לרבה פטור דזיל בתר מעשיו ולרבה חי"ב דזיל בתר כוונתו. ובל"ב מבואר שבאופן שהעלה דגים ותינוק, לרבה פטור אפי' שלא התכוין כלל לתינוק ואפי' שלא שמע ולא ידע כלל שיש תינוק בים. והיינו משום שעל"פ מעשיו היו מוכרחים לפקו"נ. ורבה סובר שזיל בתר כוונתו וחייב כנ"ל. לכאורה קשה על רבא שסובר שחי"ב, מהגמ' ביומא (שם) שמבואר שאם מציל תינוק ודגים לכ"ע שרי. לא מבעיא לראשונים שמותר להתכוין אלא אפי' לראשונים שסוברים שאסור להתכוין לדגים מ"מ זה רק מדרבנן ובדאי שאינו חי"ב ע"ז. וא"כ הברייתא ביומא סותרת לכאורה לדברי רבא.

ועוד קשה לראשונים: שסוברים בסוגיא ביומא, שמותר גם להתכוין לדגים, והרי בסוגיה במנחות מבואר להדיא שגם לרבה שפוטר, מ"מ לכתחילה ודאי אסור להתכוין.

אמנם נראה פשוט שאין סתירה: כלל בין הסוגיות, וחלוקות הן בענין לגמרי. הסוגיה ביומא מדברת על אדם יר"ש שבעד כל הון שבעולם לא יצוד דגים בשבת, וברור שכל כוונתו ומעשיו זה רק להציל את התינוק, וזוהי פעולה שהוא מחייב לעשותה, ולכן אפי' שיש לו רווח צדדי מהצלה זו מותר לכתחילה, ואפי' שמכיין ליהנות מזה, שהרי ודאי שכל עיקר כוונתו וחפצו הוא להצלה, ובלי זה ודאי שלא היה צד דגים, לכן פשוט שהוא עוסק בהצלה ולא בצידה.

משא"כ בסוגיה במנחות: הלא שם מדובר באדם שבא מלכתחילה לצוד דגים, וא"כ הגם שכרגע הוא מתכוין גם להעלות תינוק, אכתי א"א לומר שהוא עוסק רק בהצלה, שהרי כל עיקר כוונתו היתה לצוד ולכן נח' אם בכה"ג המעשה קובע או הכוונה אבל אי"ז ענין לסוגיה ביומא כלל. (ובאמת שחילוק זה ניזכר בבאיה"ל שט"ז ס"ז ד"ה הצד, וצ"ע שלא הזכיר כלל הסוגיה דמנחות הנ"ל.)

כשנבוא לדון בנידו"ד (גבי איש הצלה) נראה: לכאורה שזה דמי לסוגיה ביומא, שהרי עיקר כוונתו בודאי זה להציל נפשות, אלא שיש לו עוד רווח צדדי. וא"כ תלוי הדבר לכאורה במח' הראשונים האם מותר להתכוין גם לרווח הצדדי. ולפי הכרעת המשנ"ב (ס"ק ל"ח) יוצא שאסור לכיין לכך. אמנם בודאי שאין בזה איסור דאורייתא, וא"כ באופן שבסוף לא הוצרכו לשיחותיו אפי' אם ילך ל"קידוש" לא יעבור על איסור תורה וכדבארנו לעיל.

אמנם לאחר העיון: נראה שהמקרה של תינוק ודגים (ביומא) לא דומה כלל לנידו"ד, שבתינוק ודגים יש ריבוי בשיעורים בעצם המלאכה ולמעשה הוא עושה שתי פעולות בבת אחת, ע"ז יש את הנידון האם מותר לכיין לכך או לא. משא"כ בנידו"ד שהנסיעה היא פעולה אחת בלבד אלא שיש לו עוד מטרה, ופשוט שרובי המטרות לא חשיב כלל ריבוי בשיעורים, ולכן ל"ח כלל שמוסיף במלאכה ולפ"ז יהיה מותר לו לכיין לכך ואפי' שיש מתנדבים אחרים.

אך דא עקא: שהמקרה של הצלת תינוק מהבור "ומתקן דרגא" לכא' דומה יותר לנדו"ד שהרי אין שם ריבוי בשיעורים, אלא מטרה נוספת ואע"פ"כ נח' הראשונים הנזכ"ל האם מותר לכיין לכך. ואפשר שיש לחלק באופן שקודם ההצלה גופא יש כבר רווח מעשיית המדרגה ונראה יותר שמתכוין להנאתו, לבין נידו"ד שרק אחרי שנגמרה פעולת ההצלה מרויח מזה שכבר נימצא במקום, וצ"ע.

שוב התבוננתי: שיש לחלק בין הדבקים, שבכל המיקרים שבגמ' יומא מדובר בתועלת הניצרכת, שאם לא יעשה אותה בשבת יעשה אותה ביום חול ולכן חשיב ונראה יותר כמתכוין לצרכיו ואסרוה רבנן, משא"כ בנידו"ד שאם לא ילך ל"קידוש" לא יצטרך להשלים ביום אחר, אי"ז חשיב תועלת ניצרכת וממילא מותר גם לכיין לזה. אלא שלפ"ז יתחדש חידוש למעשה, שאם מדובר באופן שצריך ומתכוין לבקר חבירו באמצע השבוע וע"י שמבקר בשבת יחסוך את זה, בכה"ג, לדעת המשנ"ב יהיה אסור לכיין לזה. ודו"ק.

ועוד יתחדש לן לדינא: להאמור, באופן שתכנן ללכת ברגל למקום השימחה, וע"י הקריאה לפקו"נ חוסך ההליכה ברגל, ממילא יהיה אסור להתכוין לכך.